

MELIORACIJOS FONDO STEIGIMO IR NAUDOJIMO PRINCIPAI BEI PERSPEKTYVOS

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija

ŽŪR konferencija
Kaunas, 2022-10-07

LRV programos įgyvendinimo plano nuostatos

Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 5.9.5 papunktyje numatytas analitinis (N) veiksmas „Įvertinti galimybes steigti melioracijos fondą“

Tikslas
įvertinti
galimybes
steigti
melioracijos
fondą

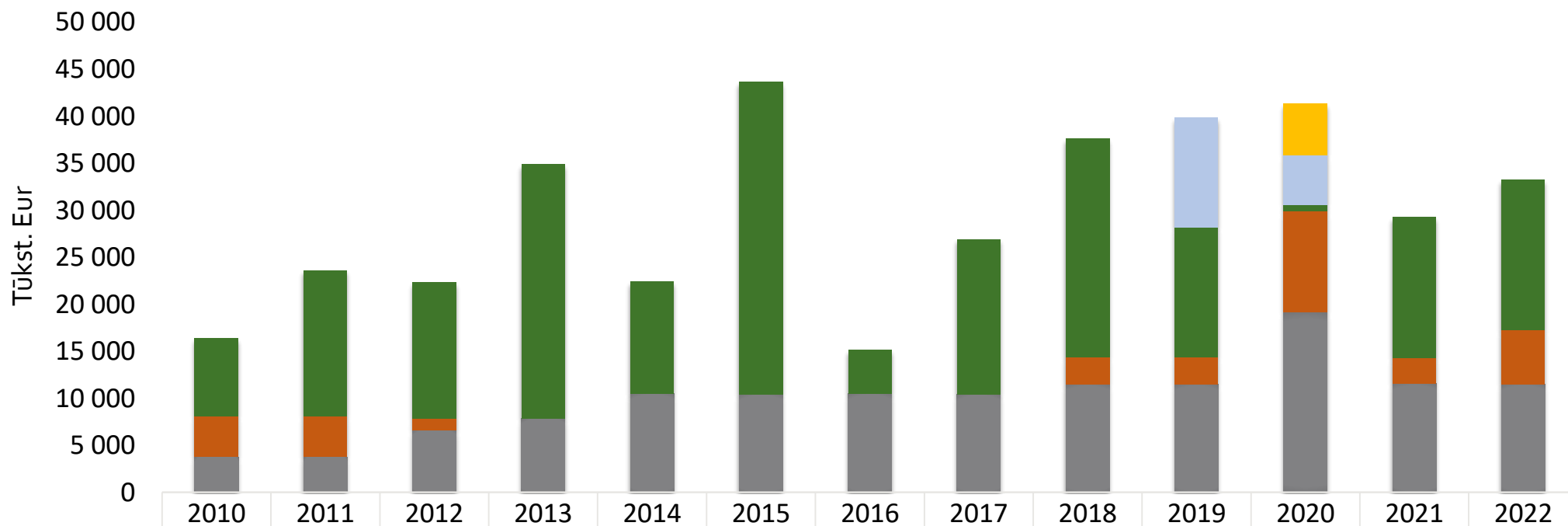
Atlikti analitiniai veiksmai:

- 1. Surinkta ir išanalizuota statistinė informacija apie valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos inžinerinių statinių būklę ir lėšų poreikį blogos būklės statiniams rekonstruoti pagal baseinus, pabaseinius ir kadastrines vietas;
- 2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai (kopija Finansų ministerijai) 2022 m. birželio 30 d. raštu Nr. 2D-1956 (12.190 E) "DĖL MELIORACIJOS FONDO STEIGIMO" pateikta informacija apie atliktos analizės rezultatus dėl galimų finansavimo šaltinių steigiant melioracijos fondą;
- 3. Atlikta valstybės pinigų fondų steigimą reglamentuojančių teisės aktų analizė.

Melioracijos situacija

- Nemelioruotose žemės plotuose žemės ūkio naudmenų derlingumas – **15-30 proc. mažesnis**
- Valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos inžinerinių statinių (toliau - MIS) nusidėvėjimas: **74,4 proc. ir kasmet didėja**
- Iš 2,5 mln. ha nusaustų žemių ūkio naudmenų **2,0 mln. ha drenažo yra KRITINĖS būklės**
- Darant prielaidą, kad trūkstant finansavimo, melioracijos sistema veiks ne visu pajėgumu, priklausomai nuo klimatinių sąlygų ir žemės ūkio produkcijos kainų **per 19 metų laikotarpį, praradimai sudarytų nuo 4,3 iki 8,4 mlrd. Eur** už negautą žemės ūkio produkciją

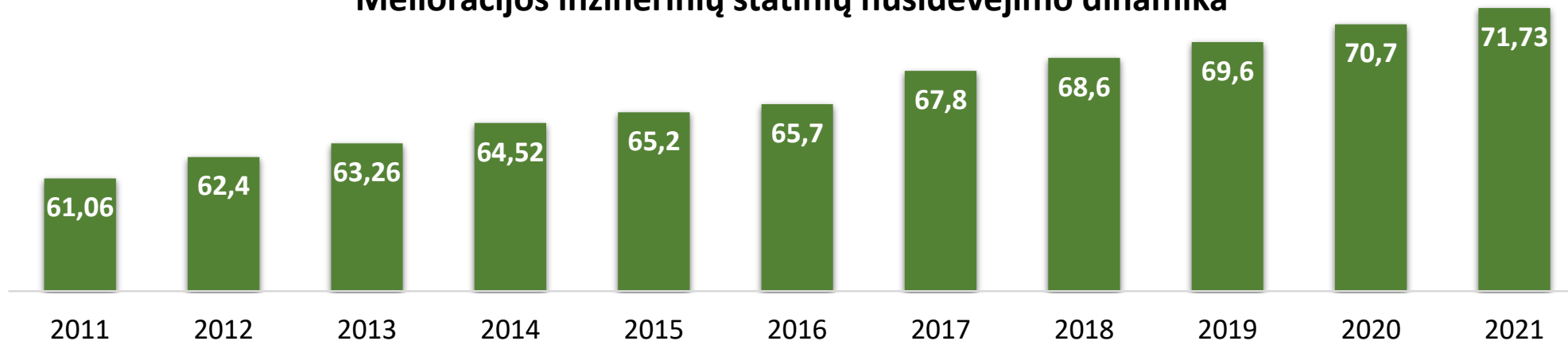
Melioracijos finansavimas

Finansavimo poreikis rekonstrukcijai ir priežiūrai

- Lėšų poreikis valstybei nuosavybės teise priklausančių **TIK BLOGOS BŪKLĖS** melioracijos inžineriniams statiniams **rekonstruoti** – **1001,347 mln. Eur** (per 19 metų kasmet rekonstruojant apie 2 proc. blogos būklės MIS) (2020 m. kainomis)
- Lėšų poreikis valstybei nuosavybės teise priklausančių MIS **remontui ir priežiūrai** finansuoti **per 19 metų – 1119,7 mln. Eur** (2020 m. kainomis).

Melioracijos inžinerinių statinių nusidėvėjimo dinamika

Melioracijos fondo steigimas

Valstybei priklausantiems melioracijos inžineriniams statiniams rekonstruoti ir prižiūrėti siūloma steigti Melioracijos fondą. Fondas būtų steigiamas pagal atskirą įstatymą valstybės ištekliams kaupti ir naudoti ir būtų laikomas atskiru viešojo sektoriaus subjektu, kuris atitinka šiuos kriterijus:

- įsteigtas tam tikroms valstybės funkcijoms atlikti;
- vienas iš finansavimo šaltinių yra pajamos, kurios būdingos tik šiam fondui ir kurios nėra gautos iš valstybės biudžeto ar kitų biudžetų;
- lėšos kaupiamos atskiroje išdo sąskaitoje;
- sąmata kiekvienais metais tvirtinama Fondo biudžeto rodiklių įstatymu;
- turi fondo priežiūros organą - įstatyme numatytos sudėties tarybą/valdybą

Melioracijos fondą būtų galima steigti tik užtikrinant pajamų, kurios nėra gautos iš valstybės biudžeto, surinkimą – įvedant fiksuotas įmokas

Melioracijos fondo steigimas

Melioracijos fondo privalumai ir trūkumai

Privalumai – lankstumas, garantuotos pajamos	Trūkumai - papildoma finansinė našta
▪ einamaisiais metais nepanaudotos lėšos perkeliamos į kitus metus	▪ didesnė finansinė našta žemės sklypų savininkams (55 proc.)
▪ spartesnis MIS rekonstravimo darbų atlikimas dėl galimybės gauti paskolas (atsirastų papildomos išlaidos palūkanoms apmokėti)	▪ administravimo išlaidos siektų iki 1 proc. Fondui skiriamos vidutinės metinės sumos
▪ Fondo lėšos galėtų būti operatyviai naudojamos MIS avariniams gedimams likviduoti	
▪ Garantuotas pajamų į fondą surinkimas ir atitinkamai – nuoseklus bei ilgalaikis investicijų į MIS rekonstrukciją ir priežiūrą planavimas	

Melioracijos fondo steigimas

Melioracijos fondo formavimo (finansavimo) alternatyvos:

- **I alternatyva:** lėšos iš valstybės biudžeto NESKIRIAMOS. Fondas formuojamas tik iš žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokų
- **II alternatyva:** valstybės biudžeto lėšos būtų skiriamos pagal 2023 m. suplanuotas finansavimo apimtis, t. y. kasmet po 2,88 mln. Eur rekonstravimui ir po 11 mln. Eur melioracijos inžinerinių statinių remontui ir priežiūrai; didžioji dalis Fondo lėšų būtų formuojama iš žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokų
- **III alternatyva:** valstybės biudžeto dalis atitinkamų metų Fondo pajamose sudaro mažesnę dalį nei žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokų dalis. Siūlomas santykis – 45/55 proc.
- **IV alternatyva:** valstybės biudžeto dalis atitinkamų metų Fondo pajamose sudarytų 45 proc., žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokų dalis – 55 proc., tačiau Fondo pajamos diferencijuojamos kas 5 metus, atsižvelgiant į infliaciją bei rangovų pajėgumus atlikti MIS rekonstravimo ir priežiūros darbus

I alternatyva

Fondo pajamas sudaro:

- Valstybei nuosavybės teise priklausančių MIS rekonstravimui ir priežiūrai finansavimas iš valstybės biudžeto neskiriamas
- Žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokos MIS rekonstravimui ir priežiūrai (113,5 mln. Eur/m), **44 Eur/ha per metus**

II alternatyva

Fondo pajamas sudaro:

- Valstybės biudžeto lėšos pagal 2023 m. suplanuotas finansavimo apimtis (13,88 mln. Eur per metus) - **5,5 Eur/ha per metus**
- Žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokos MIS rekonstravimui ir priežiūrai (99,62 mln. Eur/m), **38,5 Eur/ha per metus**

III alternatyva

Fondo pajamas sudaro:

- Valstybės biudžeto lėšų dalis atitinkamų metų Fondo pajamose sudaro 45 proc. (51,21 mln. Eur/ per metus) – **20 Eur/ha per metus**
- Žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokos MIS rekonstravimui ir priežiūrai (62,27 mln. Eur/m), **24 Eur/ha per metus**

IV alternatyva – siūloma Žemės ūkio ministerijos

Fondo pajamos diferencijuojamos kas 5 metus, atsižvelgiant į infliaciją bei rangovų pajėgumus atlikti MIS rekonstravimo ir priežiūros darbus:

- Per pirmus 5 metus (2024–2028 m.) Fondo pajamos galėtų sudaryti **po (arba iki) 50 mln.* Eur per metus, iš jų:**
 - valstybės biudžeto lėšų dalis (45 proc.) – **(iki) 22,5 mln. Eur/m.;**
 - žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokos (55 proc.) MIS rekonstravimui ir priežiūrai – **(iki) 27,5 mln. Eur/m., t. y. (iki) 11 Eur/ha per metus.**
- Valstybės biudžeto dalis ir žemės savininkų bei kitų naudotojų įmokos indeksuojamos kas penkerius metus ir 2024-2045 m. (22 metai) laikotarpiu sudarytų **2 048 mln. Eur.**
- Detalus Fondo lėšų surinkimo ir paskirstymo modelis, parenkant kriterijus tiek dėl surinkimo dydžio pagal melioruotos žemės naudotojus, tiek dėl skiriamų lėšų dydžio ir jų paskirstymo tarp savivaldybių nustatymui MIS rekonstravimo ir priežiūros darbams yra tolimesnių diskusijų objektas

* Kintant žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokai už ha/per metus, nustatytu santykiu kistų ir valstybės biudžeto lėšų dalis

2024–2028 m.	iki 50 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	iki 22,5 mln. Eur/m.	iki 9 Eur/ha/ m.
		Naudotojų įmokos	iki 27,5 mln. Eur/m.	iki 11 Eur/ha/ m.
2029–2033 m.	iki 75 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	iki 33,75 mln. Eur/m.	iki 13 Eur/ha/ m.
		Naudotojų įmokos	iki 41,25 mln. Eur/m.	iki 16 Eur/ha/ m.
2034–2038 m.	iki 100 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	iki 45 mln. Eur/m.	iki 18 Eur/ha/ m.
		Naudotojų įmokos	iki 55 mln. Eur/m.	iki 21 Eur/ha/ m.
2039–2043 m.	iki 125 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	iki 56,25 mln. Eur/m.	iki 22 Eur/ha/ m.
		Naudotojų įmokos	iki 68,75 mln. Eur/m.	iki 27 Eur/ha/ m.
2044–2045 m.	iki 150 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	iki 67,5 mln. Eur/m.	iki 26 Eur/ha/ m.
		Naudotojų įmokos	iki 82,5 mln. Eur/m.	iki 32 Eur/ha/ m.

Siūloma Melioracijos fondo įmokų surinkimo schema

Spec. įstatyme dėl Melioracijos fondo steigimo arba LR melioracijos įstatymo atskirame skirsnyje nustatoma:

1) pagrindinės Fondo steigimo sąlygos 2) įmokos dydis 3) principas, kad įmoka indeksuojama kas 5 metus

Atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivald. biudžetų finansinių rodiklių patvirt. įstatyme nustatoma:

1) indeksavimo koeficientas ir indeksuotos įmokos dydis

2) valstybės biudžeto asignavimų suma, skiriama į Fondą

+

Atitinkamų metų Fondo biudžeto rodiklių patvirt. įstatyme nustatoma:

(svarstyтина galimybė tai numatyti sąmatoje, kuri tvirtinama atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivald. biudžetų finansinių rodiklių patvirt. įstatymo atskirame priedėlyje)

1) nepanaudotų lėšų likutis

2) įplaukos (iš įmokų ir iš valstybės biudžeto lėšų)

3) išlaidos ir jų paskirstymas (rekonstravimui, priežiūrai, rezervui)

Įmokų surinkimą administruoja VMI
(įmokai suteikiamas atskiras kodas)

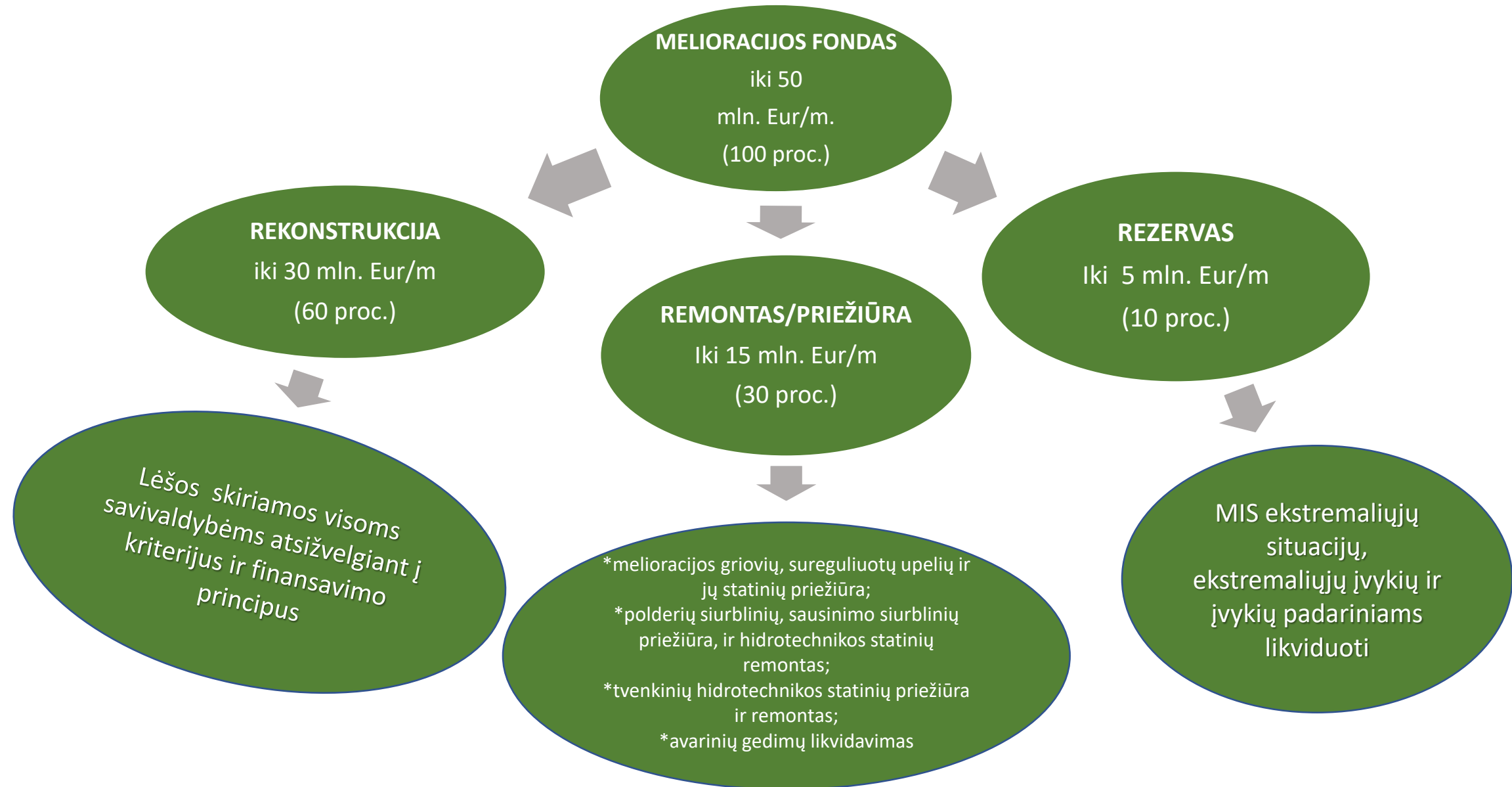
VMI kiekvienų metų rugsėjo/spalio mėn. suformuoja pranešimus žemės savininkams apie mokėtiną įmokos sumą
(kartu su pranešimu dėl žemės mokesčio)

Žemės savininkai įmoką sumoka VMI
iki lapkričio 15 d.

VMI perveda surinktas įmokas į Fondo sąskaitą
ižde

Fondo sąskaitoje sukauptos lėšos naudojamos pagal atitinkamiems metams patvirtintą sąmatą

Fondo paskirstymo principas 2024 – 2028 m. (finansavimo lėšų naudojimas):

Siūlomi lėšų paskirstymo rekonstrukcijos darbams principai (1):

- Lėšos paskirstomos **visoms (51)** “kaimiškųjų” savivaldybių administracijoms
- Skiriamų lėšų paskirstymo savivaldybėms **pirmumo kriterijai:**
 - 1) dažniausiai sniego ir liūčių potvynių užliejama teritorija;
 - 2) žemės ūkio naudmenų dirvožemių našumo balas savivaldybėje yra didesnis kaip 37;
 - 3) bendroji žemės ūkio produkcijos metinė vertė apskrityje yra didesnė kaip 330 mln. Eur;
 - 4) bendroji žemės ūkio produkcijos metinė vertė savivaldybėje – didesnė kaip 1 000 Eur/ha;
 - 5) drenažu sausintas žemės ūkio naudmenų plotas užima daugiau kaip 40 proc. nuo bendro savivaldybės teritorijos ploto;
 - 6) lėšų poreikis MIS rekonstruoti savivaldybėje;
 - 7) lėšų poreikis MIS rekonstruoti upės baseine yra didesnis kaip 80 mln. Eur.

Siūlomi lėšų paskirstymo rekonstrukcijos darbams principai (2):

- atitiktis kiekvienam kriterijui vertinama nuo 0 iki 1 balo. Didžiausias galimas surinkti balų skaičius – 7. Savivaldybės ir joms apskaičiuotas lėšų poreikis sugrupuojamas pagal kiekvienos savivaldybės iš visų kriterijų surinktą balų skaičių, pirmumą teikiant savivaldybei, surinkusiai didesnį balų skaičių:
 - i) 40 proc. šių lėšų skiriama 5–7 balus surinkusioms savivaldybėms ir paskirstoma proporcingai toms savivaldybėms apskaičiuotam lėšų poreikiui;
 - ii) 35 proc. šių lėšų skiriama 3–4,99 balus surinkusioms savivaldybėms ir paskirstoma proporcingai toms savivaldybėms apskaičiuotam lėšų poreikiui;
 - iii) 25 proc. šių lėšų skiriama 0–2,99 balus surinkusioms savivaldybėms ir paskirstoma proporcingai toms savivaldybėms apskaičiuotam lėšų poreikiui.

Siūlomas Melioracijos fondo administravimo modelis

Fondo statusas: Fondo steigėjas – Žemės ūkio ministerija, Fondo administratorius – Žemės ūkio ministerijos įgaliota **VĮ Žemės ūkio duomenų centras**

Fondo lėšų disponavimas:

- **Fondo lėšomis disponuoja ir jas tvarko taryba/valdyba**, kurią sudaro: ŽŪM įgaliotas atstovas; Savivaldybių asociacijos įgaliotas atstovas; žemės ūkio sektoriaus asocijuotų struktūrų įgalioti atstovai; Lietuvos melioracijos įmonių asociacijos įgaliotas atstovas; Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos įgaliotas atstovas
- **Savivaldybės tarybos sprendimu tvirtinamos Savivaldybių komisijos** (51 savivaldybės) **ir jų pirmininkai**. Be pirmininkų, į savivaldybių komisijas įeity savivaldybės tarybos narys; žemės ūkio sektoriaus vietinių asocijuotų struktūrų įgalioti atstovai; savivaldybės žemės ūkio skyriaus atstovas

Fondo lėšų tvarkymas:

- Apie gautas lėšas bei jų naudojimą informuojami Fondo steigėjas, savivaldybių administracijos
- Fondo lėšos negali būti perduodamos į valstybės biudžetą arba panaudotos kitoms valstybės reikmėms finansuoti
- Nepanaudotos pagal metinę sąmatą Fondo lėšos yra šaltinis kitų metų sąmatoje numatytoms priemonėms finansuoti

AČIŪ UŽ DĒMESĪ

